

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента Бодунової Олеси Миколаївни на дисертацію Ржемовського Владислава Миколайовича на тему «Міжнародні механізми протидії злочинам у банківській сфері», подану до разової спеціалізованої вченої ради Державного податкового університету на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми

Вибір теми дисертаційного дослідження Ржемовського В. М. «Міжнародні механізми протидії злочинам у банківській сфері» є належно обґрунтованим, своєчасним і таким, що відповідає сучасним потребам розвитку науки кримінального права, кримінології та правозастосовної практики.

Актуальність теми наукової роботи «Міжнародні механізми протидії злочинам у банківській сфері» зумовлена сучасними тенденціями трансформації фінансової злочинності, яка в умовах глобалізації, цифровізації банківських послуг та інтенсивного транскордонного руху капіталу набуває дедалі складнішого, технологічного та транснаціонального характеру. Банківська система, забезпечуючи акумулювання, переміщення та перерозподіл значних фінансових ресурсів, одночасно залишається одним із ключових об'єктів використання злочинних схем, пов'язаних із шахрайством, легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, кіберзлочинністю, незаконними фінансовими операціями, фінансуванням тероризму та приховуванням активів.

Особливої гостроти зазначена проблематика набуває у зв'язку з тим, що сучасна фінансова злочинність дедалі рідше обмежується юрисдикцією однієї держави. Використання міжнародних платіжних систем, електронного банкінгу, віртуальних активів, транскордонних переказів та складних корпоративних структур створює можливості для швидкого переміщення й приховування незаконно одержаних коштів. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) характеризує фінансову злочинність як глобальну загрозу, що підриває фінансові системи, перешкоджає економічному розвитку та завдає значних збитків фізичним і юридичним особам, водночас наголошуючи на посиленні її транснаціонального характеру внаслідок розвитку цифрових технологій. За таких умов протидія злочинам у банківській сфері об'єктивно не може бути ефективною виключно в межах національних кримінально-правових та правоохоронних механізмів. Вона потребує системної міжнародної взаємодії, що охоплює уніфікацію стандартів фінансового моніторингу, оперативний обмін фінансовою та криміналістично значущою інформацією, міжнародну правову допомогу, спільні розслідування, розшук, арешт і повернення злочинних активів, а також взаємодію правоохоронних органів із банківськими та

іншими фінансовими установами. Показово, що міжнародні стандарти FATF прямо охоплюють не лише запобігання відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, а й питання конфіскації, повноважень компетентних органів та міжнародного співробітництва.

Актуальність обраної теми додатково підтверджується недостатньою ефективністю наявних механізмів повернення злочинних активів: за оцінками FATF, понад 80 % юрисдикцій демонструють низький або помірний рівень ефективності у цій сфері. Водночас FATF, INTERPOL, UNODC та Egmont Group акцентують на необхідності посилення транскордонної взаємодії між підрозділами фінансової розвідки, правоохоронними органами, прокурорами та іншими уповноваженими суб'єктами.

Отже, дослідження міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері має як теоретичне, так і безпосереднє практичне значення, оскільки дає змогу оцінити ефективність існуючих інституційних, нормативно-правових, інформаційних та інституційних форм міжнародного співробітництва, виявити проблеми їх застосування та визначити перспективні напрями вдосконалення взаємодії держав і міжнародних організацій у сфері забезпечення фінансової безпеки.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Дисертація є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій на належному теоретичному рівні розв'язано наукове завдання, пов'язане з комплексним дослідженням міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері.

Науковий рівень роботи визначається логічністю її побудови, послідовністю аргументації та поєднанням теоретичного й нормативно-прикладного аналізу. У першому розділі досліджено теоретико-правові засади протидії злочинам у банківській сфері та проаналізовано міжнародні та національні практики класифікації таких кримінально протиправних діянь. Другий розділ присвячено системі міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері. У третьому розділі розглянуто можливість імплементації міжнародних механізмів у національне законодавство та практику України.

Здобувач не обмежується описом чинного законодавства, а зіставляє доктринальні підходи, аналізує нормативні положення та судову практику, формулює і послідовно обстоює власну позицію. Наукову цінність мають, зокрема, цілісна концепція протидії злочинам у банківській сфері, авторська класифікація злочинів у банківській сфері, а також система найбільш поширених форм таких злочинів.

Належним є рівень апробації результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету й оприлюднювалися на науково-практичних конференціях упродовж 2024–2025 років.

За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць: чотири статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, та шість тез доповідей. Тематика публікацій відповідає основним напрямам дослідження й охоплює теоретико-правові засади протидії злочинам у банківській сфері, особливості їх транснаціонального характеру, міжнародно-правові та інституційні механізми запобігання таких кримінальних правопорушень, питання міжнародного співробітництва правоохоронних органів, протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та кіберзлочинності у банківському секторі, а також напрями імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство та практику правоохоронної діяльності України. Сукупність публікацій належно репрезентує ключові результати дисертації та підтверджує їх апробацію в науковому середовищі.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях

Наукова новизна дисертації зумовлена комплексним дослідженням теоретико-правових, нормативних, інституційних та організаційних засад функціонування міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері, визначенням їх змісту, структури, форм і напрямів реалізації, а також особливостей імплементації міжнародних стандартів у національну систему протидії відповідним кримінальним правопорушенням. З огляду на правничий профіль роботи її результати мають переважно теоретичний, нормативно-прикладний і правозастосовний характер.

До найбільш значущих результатів, одержаних уперше, належать: розроблення цілісної концепції протидії злочинам у банківській сфері, що поєднує їх кримінологічну характеристику із системою міжнародних механізмів протидії; запропонована авторська класифікація злочинів у банківській сфері; обґрунтування системи міжнародних механізмів протидії таким злочинам із виокремленням конвенційного, інституційного, європейського наднаціонального, санкційно-безпекового та національно-імплементаційного вимірів; визначення складових кримінологічного забезпечення протидії банківській злочинності; розроблення функціональної системи взаємодії міжнародних і національних суб'єктів протидії на основі поєднання фінансового моніторингу, кримінального аналізу, банківського нагляду, санкційного контролю та міжнародної правової допомоги.

Ознаками наукової новизни характеризуються положення, якими удосконалено поняття «злочини у банківській сфері» шляхом його розкриття через взаємозв'язок нормативного, кримінологічного та функціонально-інституційного вимірів, що дозволило охопити не лише кримінально карані посягання на банківські ресурси, майнові права учасників банківських відносин і встановлений порядок здійснення банківської діяльності, а й випадки використання банківської системи як інструменту легалізації

злочинних доходів, фінансування тероризму, санкційного обходу та транснаціонального переміщення активів.

Удосконалено також систему детермінантів злочинів у банківській сфері, які диференційовано на економічні, організаційно-управлінські, правові, кадрові, технологічні, корпоративно-етичні та корупційні чинники. Такий підхід дозволив комплексно представити сукупність обставин, що формують криміногенний потенціал банківського середовища та впливають на латентність відповідних кримінальних правопорушень.

Окреме значення мають положення щодо удосконалення доктринального розуміння об'єкта кримінально-правової охорони у банківській сфері, який розглядається як комплексна система суспільних відносин, пов'язаних із забезпеченням установленого порядку банківської діяльності, захистом майнових прав клієнтів і банківських установ, стабільністю фінансового ринку, функціонуванням системи фінансового моніторингу та забезпеченням фінансової безпеки держави.

Науковий інтерес становить і удосконалення кримінологічної характеристики особи правопорушника у банківській сфері. Автором запропоновано типологію таких суб'єктів із виокремленням внутрішнього банківського інсайдера, посадової особи банку, працівника комплаєнсу, зовнішнього шахрая, організатора фінансової схеми, професійного посередника, номінального директора, кіберзлочинця, бенефіціара злочинного доходу та суб'єкта санкційного обходу, а також визначено їх основні соціально-демографічні, кримінально-правові та морально-психологічні ознаки.

Положення, віднесені автором до одержаних уперше, удосконалених і таких, що набули подальшого розвитку, логічно пов'язані з метою та завданнями роботи, розкриті в її основному тексті й узагальнені у висновках. Основні результати достатньо повно висвітлені у фахових статтях і матеріалах конференцій. Отже, публікації здобувача за кількістю, тематикою та змістом належно відображають наукову новизну дисертаційного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Одержані результати, сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості. Це забезпечується коректною постановкою наукового завдання, узгодженістю мети, об'єкта, предмета і завдань дослідження, відповідністю обраних методів його змісту, а також послідовним переходом від теоретичних положень до аналізу конкретних процесуальних механізмів.

Джерельна база роботи охоплює 229 найменувань, серед яких наукові праці українських і зарубіжних учених, міжнародно-правові акти, Конституція України, Кримінальний кодекс України та інші нормативно-правові акти, практика Європейського суду з прав людини, Верховного Суду

і національних судів. Опрацювання різних груп джерел дало змогу розглянути предмет дослідження в доктринальному, нормативному та правозастосовному вимірах.

Аргументація здобувача переважно має системний і послідовний характер: наукові позиції не лише узагальнюються, а й зіставляються та критично оцінюються, а сформульовані пропозиції ґрунтуються на результатах аналізу кримінологічних характеристик злочинів у банківській сфері, міжнародних стандартів та існуючих механізмів протидії. Так, висновки щодо класифікації злочинів у банківській сфері, системи їх детермінант, типології особи правопорушника, складових кримінологічного забезпечення протидії, функціональної взаємодії міжнародних і національних суб'єктів, а також напрямів удосконалення AML/CFT-системи логічно випливають із проведеного дослідження та утворюють взаємопов'язану систему наукових положень.

Загальні висновки відповідають змісту основної частини дисертації та відображають результати виконання поставлених завдань. Вони поєднують теоретичні узагальнення, оцінку чинного регулювання і конкретні рекомендації, що свідчить про внутрішню узгодженість роботи. Окремі положення мають дискусійний характер, однак це зумовлено складністю предмета дослідження і не знижує загального рівня наукової обґрунтованості одержаних результатів.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Поставлене в дисертації наукове завдання виконано на належному рівні. Здобувачем розкрито теоретичні та кримінологічні засади протидії злочинам у банківській сфері, визначено їх поняття, систему, сучасні форми прояву, детермінанти, особливості особи правопорушника та віктимологічні характеристики. Комплексно досліджено систему міжнародних механізмів протидії таким злочинам, охарактеризовано її конвенційний, інституційний, європейський наднаціональний, санкційно-безпековий та національно-імплементаційний виміри, а також визначено особливості взаємодії міжнародних і національних суб'єктів у цій сфері.

Про оволодіння методологією наукової діяльності свідчить добір загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод застосовано для дослідження міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері в їх розвитку та взаємозв'язку із сучасними трансформаціями фінансової системи; системний – для визначення структури таких механізмів та взаємозв'язків між їх окремими елементами; функціональний – для оцінювання їх ролі у запобіганні, виявленні, припиненні та розслідуванні відповідних злочинів.

Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення міжнародних, європейських і національних підходів до протидії злочинам у банківській сфері; формально-юридичний – для аналізу міжнародних

договорів, актів ЄС, стандартів FATF, документів MONEYVAL та законодавства України; статистичний, соціологічний та емпірично-аналітичний методи – для опрацювання кількісних показників, аналітичних матеріалів, інституційних звітів та результатів емпіричного дослідження. Комплексне використання зазначених методів забезпечило належну обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків і пропозицій.

Здобувач продемонстрував здатність самостійно визначати наукову проблему, працювати з різними видами джерел, вести наукову дискусію, аргументувати власну позицію, здійснювати теоретичні узагальнення та переводити їх у площину нормативно-прикладних пропозицій. Це дає підстави констатувати належне оволодіння методологією наукової діяльності й сформованість компетентностей, необхідних для проведення самостійного дослідження за спеціальністю 081 «Право».

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку наукових положень про кримінологічну природу злочинів у банківській сфері, систему міжнародних механізмів протидії їм та особливості їх функціонування в сучасних умовах. Одержані результати поглиблюють теоретичні уявлення про детермінанти банківської злочинності, особу правопорушника, віктимологічні особливості, а також роль міжнародних і національних інституцій, AML/CFT-механізмів, фінансового моніторингу та банківського нагляду в забезпеченні фінансової безпеки держави.

Практичне значення результатів визначається можливістю їх використання для вдосконалення національної системи протидії злочинам у банківській сфері, зокрема у діяльності правоохоронних органів, органів фінансового моніторингу, банківського нагляду та інших суб'єктів фінансової безпеки. Сформульовані положення і рекомендації можуть бути використані для підвищення ефективності міжвідомчої та міжнародної взаємодії, удосконалення AML/CFT-системи, санкційного контролю, виявлення й відстеження злочинних активів, а також імплементації міжнародних і європейських стандартів у національну практику.

У науково-дослідній та освітній діяльності положення дисертації можуть бути використані для подальшого розроблення теоретичних і прикладних проблем протидії злочинам у банківській сфері, проведення кримінологічних досліджень у сфері фінансової безпеки, а також під час підготовки навчальних і навчально-методичних матеріалів та викладання дисциплін кримінологічного, кримінально-правового і фінансово-правового спрямування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація В. М. Ржемовського є цілісною та завершеною кваліфікаційною науковою працею. Її структура зумовлена поставленою

метою й завданнями та охоплює вступ, три розділи, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи становить 252 сторінки, із яких 197 сторінок основного тексту.

У вступі належним чином обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, сформульовано мету та завдання дослідження, його об'єкт і предмет, охарактеризовано використані методи, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та опублікування. Мета роботи та поставлені завдання узгоджуються з її назвою, змістом і загальними висновками.

Перший розділ «Теоретико-правові засади протидії злочинам у банківській сфері» формує теоретико-методологічне підґрунтя дисертаційного дослідження. У ньому визначено методологічні засади вивчення міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері, розкрито зміст останніх як самостійного об'єкта кримінологічного дослідження. Значну увагу приділено аналізу міжнародних і національних підходів до класифікації відповідних злочинів, що стало основою для формування авторського бачення їх системи. Окремим напрямом дослідження є кримінологічна характеристика злочинів у банківській сфері, у межах якої охоплено їх стан, структуру, динаміку, латентність, детермінанти, особливості особи правопорушника та віктимологічні характеристики. Автором обґрунтовано, що дослідження міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері потребує застосування інтегративної поліметодологічної моделі, оскільки відповідний об'єкт має міжгалузевий, транснаціональний, динамічний і безпековий характер. Встановлено, що міжнародний механізм протидії таким злочинам доцільно розглядати як цілісну багаторівневу систему, що охоплює нормативний, інституційний, процедурний та імплементаційний рівні. Нормативний рівень становлять міжнародні договори, стандарти, акти «м'якого права» рекомендаційного характеру та регуляторні документи; інституційний – міжнародні організації, квазіінституційні мережі, підрозділи фінансової розвідки, регулятори й наглядові органи; процедурний – механізми взаємної оцінки, звітності, обміну інформацією, фінансового моніторингу, взаємної правової допомоги та спільних аналітичних процедур; імплементаційний – відображення міжнародних стандартів у національному законодавстві, правозастосуванні та інституційній практиці України.

Другий розділ «Система міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері» становить центральну частину дисертаційного дослідження та безпосередньо розкриває його предмет. У розділі послідовно досліджено конвенційні механізми, що формують міжнародно-правову основу протидії фінансовій злочинності; інституційні механізми, пов'язані з діяльністю міжнародних спеціалізованих органів та організацій; механізми Європейського Союзу, спрямовані на формування спільних стандартів протидії використанню фінансової та банківської системи у злочинних цілях. Самостійний блок присвячено санкційно-безпековим механізмам, значення

яких істотно зростає в умовах воєнного стану, транснаціонального переміщення активів та необхідності протидії обходу міжнародних санкцій. Така побудова дала можливість здобувачу представити міжнародні механізми не як сукупність розрізнених інструментів, а як цілісну багаторівневу систему, що охоплює конвенційний, інституційний, європейський наднаціональний, санкційно-безпековий та національно-імплементаційний виміри.

Здобувачем доведено, що система міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері має багаторівневий характер і формується через поєднання конвенційних, інституційно-стандартизаційних, європейських наднаціональних і санкційно-безпекових інструментів. Конвенційний рівень забезпечує базову міжнародно-правову рамку протидії відмиванню доходів, фінансуванню тероризму, транснаціональній організованій злочинності, корупції, кіберзлочинності та пов'язаним із ними банківсько-фінансовим правопорушенням. Його значення полягає не лише у встановленні мінімальних юридично обов'язкових стандартів криміналізації, конфіскації, міжнародної правової допомоги та повернення активів, а й у формуванні спільної правової мови, за допомогою якої держави координують реагування на транскордонні фінансово-злочинні схеми. Водночас встановлено, що ефективність конвенційного рівня істотно залежить від якості національної імплементації, інституційної спроможності держави та здатності компетентних органів використовувати передбачені міжнародними договорами коопераційні й конфіскаційні інструменти у справах, пов'язаних із банківською злочинністю.

Третій розділ «Імплементація міжнародних механізмів у національне законодавство та практику України» має виразне нормативно-прикладне спрямування. У ньому досліджено стан та особливості імплементації міжнародних стандартів протидії злочинам у банківській сфері в Україні, а також проаналізовано європейські моделі їх реалізації. Порівняльно-правовий аналіз дозволив узагальнити досвід держав – членів ЄС щодо взаємодії підрозділів фінансової розвідки, банківського нагляду та правоохоронних органів, цифрової інтеграції реєстрів, розвитку наглядової аналітики, контролю за постачальниками послуг у сфері криптоактивів, а також розшуку, заморожування, конфіскації та управління активами. На основі цього автором визначено, що подальше вдосконалення національної системи протидії злочинам у банківській сфері має здійснюватися шляхом узгодженого розвитку кримінально-правових, фінансово-моніторингових, конфіскаційних, санкційних, платіжних, цифрових та організаційно-правових інструментів. До пріоритетних напрямів такого вдосконалення віднесено: поглиблення моделі кримінально-правового реагування щодо юридичних осіб із урахуванням української правової традиції, вимог FATF і положень права ЄС; реформування механізмів розшуку, заморожування, конфіскації та управління активами відповідно до Директиви ЄС 2024/1260; належне врегулювання діяльності постачальників послуг у сфері криптоактивів та їх включення до AML/CFT-системи; створення централізованого механізму

доступу до інформації про банківські й платіжні рахунки, сейфи та пов'язаних осіб; удосконалення взаємодії ДСФМУ з органами кримінальної юстиції; посилення захисту міжнародної фінансової допомоги й коштів відбудови від незаконного заволодіння, нецільового використання та легалізації; а також розвиток спеціалізованих підходів до оцінювання юрисдикцій, які використовуються для обходу санкційних режимів. Доведено, що реалізація цих напрямів має бути спрямована на подолання розриву між нормативним закріпленням міжнародних стандартів і реальною спроможністю держави забезпечувати виявлення, документування, розслідування та припинення злочинів у банківській сфері, а також захист фінансової безпеки України в умовах воєнного стану та європейської інтеграції.

Загальні висновки дисертації відповідають поставленій меті, завданням і змісту основної частини роботи. Вони мають узагальнювальний характер, відображають результати, одержані в кожному розділі, та містять як теоретичні положення, так і конкретні рекомендації щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування. У висновках не лише узагальнено проміжні результати дослідження, а й сформовано цілісне бачення подальшого розвитку системи протидії злочинам у банківській сфері через поєднання кримінологічних, кримінально-правових, фінансово-моніторингових, банківсько-наглядних, санкційних та міжнародно-коопераційних механізмів.

Між структурними частинами роботи простежується змістовий зв'язок: положення першого розділу становлять методологічне підґрунтя аналізу конкретних процедур у другому, а виявлені проблеми враховано під час формулювання рекомендацій у третьому розділі. Загальні висновки відповідають меті й завданням дослідження та узагальнюють його основні результати.

Робота написана переважно науковим стилем, характеризується послідовністю викладення та належним використанням юридичної термінології. Окремі положення потребують додаткової аргументації, проте це не порушує внутрішньої логіки дисертації й не впливає на висновок про її завершеність. За змістом, структурою та характером одержаних результатів дисертація утворює цілісну теоретико-прикладну концепцію реалізації міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практичній діяльності

Результати дисертації доцільно використовувати у правотворчій діяльності під час підготовки змін до законодавства України у сфері протидії злочинам у банківській сфері, фінансового моніторингу та забезпечення фінансової безпеки, зокрема з метою його подальшого узгодження з

міжнародними стандартами, рекомендаціями FATF, актами Європейського Союзу та сучасною європейською AML/CFT-архітектурою.

У правозастосовній діяльності практичне значення мають положення щодо вдосконалення механізмів виявлення, запобігання та припинення злочинів у банківській сфері, підвищення ефективності фінансового моніторингу, банківського нагляду та санкційного контролю. Сформульовані висновки можуть бути враховані у діяльності органів правопорядку, Держфінмоніторингу, НБУ, банківських установ та інших суб'єктів фінансового моніторингу.

Окремого практичного значення набувають рекомендації щодо міжвідомчої та міжнародної взаємодії, які можуть бути використані під час розроблення відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів, методичних рекомендацій та алгоритмів обміну фінансовою й аналітичною інформацією. Запропоновані підходи можуть сприяти підвищенню ефективності взаємодії правоохоронних органів, підрозділів фінансової розвідки, банківських регуляторів та суб'єктів первинного фінансового моніторингу у процесі виявлення і припинення фінансово-злочинних схем.

У науково-дослідній діяльності положення дисертації можуть слугувати теоретико-методологічною основою для подальшого дослідження банківської та фінансової злочинності, розвитку AML/CFT-системи, санкційних механізмів, фінансового моніторингу та проблем забезпечення фінансової безпеки держави.

В освітньому процесі результати дослідження доцільно використовувати під час підготовки лекцій, навчальних і навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій та інших дидактичних матеріалів із кримінального права, кримінології, фінансового та банківського права, а також у системі підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» і підвищення кваліфікації працівників органів правопорядку, прокуратури, БЕБ, Держфінмоніторингу, НБУ та інших суб'єктів протидії злочинам у банківській сфері.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію В. М. Ржемовського, вважаю за необхідне звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер і можуть бути предметом обговорення під час публічного захисту:

1. Потребує певного розширення компаративна основа дослідження міжнародних моделей протидії злочинам у банківській сфері. У підрозділі 3.2 порівняльно-правовий аналіз зосереджено на досвіді Польщі, Естонії та Чехії, що дозволило автору простежити особливості імплементації міжнародних стандартів у національні правові системи. Водночас предмет дослідження та сформульовані автором висновки зумовлюють доцільність звернення до досвіду держав, у яких сформовані розвинені механізми фінансової розвідки, банківського нагляду, санкційного контролю та протидії транснаціональній

фінансовій злочинності, насамперед США, Великої Британії, Німеччини та Франції. Особливо це стосується США, оскільки у роботі аналізуються механізми OFAC та Section 311 USA PATRIOT Act, а відповідний американський інструментарій фактично становить концептуальну основу запропонованого автором «Євро-Section 311». Порівняння правових підстав, компетенції відповідних органів, процедур застосування обмежувальних заходів та гарантій їх оскарження дозволило б повніше обґрунтувати можливості й межі реєстрації таких механізмів у європейському та українському правовому просторі.

2. Потребує додаткового обґрунтування запропонована автором система міжнародних механізмів протидії злочинам у банківській сфері. До її структури включено конвенційний, інституційний, європейський наднаціональний, санкційно-безпековий та національно-імплементаційний виміри. Водночас відповідні складові об'єднують інструменти, які істотно відрізняються за правовою природою, юридичною силою та механізмом реалізації: міжнародні договори, акти права ЄС, стандарти FATF, документи MONEYVAL і Базельського комітету, інституційні механізми співробітництва, санкційні режими та положення національного законодавства. У зв'язку з цим доцільним видається більш чітке визначення критеріїв їх включення до єдиної системи, а також розмежування юридично обов'язкових норм, рекомендаційних стандартів, інституційних та операційних механізмів. Це дозволило б точніше визначити характер впливу кожної групи міжнародних інструментів на формування національної системи протидії злочинам у банківській сфері.

3. Оригінальна пропозиція щодо запровадження автономного європейського механізму «Євро-Section 311» потребує більш детального інституційно-правового опрацювання. Зокрема, доцільно конкретизувати правову основу його запровадження у системі права ЄС, визначити компетентний орган, уповноважений приймати рішення про застосування відповідних заходів, підстави та критерії їх застосування, види можливих обмежень, строки їх дії та порядок припинення. Не менш важливим є визначення процесуальних гарантій для фінансових установ та інших суб'єктів, щодо яких застосовуватиметься такий механізм, включаючи право на отримання інформації про підстави прийнятого рішення та можливість його судового оскарження. Додаткового пояснення потребує також співвідношення «Євро-Section 311» з чинними повноваженнями AMLA, Європейської комісії, Ради ЄС та існуючими санкційними й AML/CFT-інструментами, що дозволило б виключити можливе дублювання компетенції та чіткіше продемонструвати практичну цінність запропонованої моделі.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний та уточнювальний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації й можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Відсутність порушень академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з дисертацією та науковими публікаціями здобувача фактів порушення академічної доброчесності не встановлено. Дисертаційна робота Владислава Миколайовича Ржемовського є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею; використані положення, ідеї та результати інших авторів супроводжуються належними посиланнями на відповідні джерела.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Ржемовського Владислава Миколайовича на тему «Міжнародні механізми протидії злочинам у банківській сфері» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій одержано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання у сфері кримінального права та кримінології.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю положень та повнотою оприлюднення основних результатів дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Ржемовський Владислав Миколайович на підставі публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

професор кафедри правничої лінгвістики
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент

Олеся БОДУНОВА